

HIERONIMUS VON BOSH

Hieronimus Bosch (1450 -1516). Nizozemský malíř pravým jménem Hieronimus von Aeken (jeho jméno je odvozeno od města s-Hertogenbosch). Pocházel z malířské rodiny – i jeho dědeček a strýcové byli malíři. Hodně z jeho děl je věnováno hříchu a lidským morálním selháním. Bosch maloval demony, pololidské bytosti, aby evokoval strach a zlo ukryté v člověku. Proslavil se zejména triptychy (nejslavnější je jeho [Zahrada rajských potěšení](#)). Jako první vytvořil a pracoval se světem snů, fantaskních bytostí, nočních můr a strachů, který reagoval na tehdejší středověké náboženské představy (o [hříchu](#), přirozeně hříšném lidstvu, peklu a věčném zatracení).

Fůra sena* nebo *Vůz sena (se senem) je první z velkých [triptychů](#) namalovaných nizozemským mistrem [Hieronymem Boschem](#) v letech 1500–1502, který otvírá nejcharakterističtější období jeho tvorby. Tématem triptychu se stala nicota života – fůra sena v pojetí středověkého vlámského přísloví „**Svět je kopec sena, každý si z něj bere, co chce.**“

Triptych má na výšku 135 cm, centrální obraz na šířku 100 cm a boční křídla 45 cm. Originál je k vidění v [Pradu](#) a existuje též kopie umístěná v [El Escorialu](#).

Vlevo *Poutník* vyobrazený na venkovních křídlech triptychu., uprostřed *Fůra sena*, *Peklo* (pravé křídlo).

Kompozice otevřeného triptychu typicky pro Bosche zachycuje dějiny života zleva doprava. Na levém křídle je zachycen ve třech momentech [Eden](#), při stvoření lidí, při [prvotním hříchu](#) a při vyhnání. Na ústředním obraze je vůz s fůrou sena tažený stvůrnými bytostmi do [pekla](#), ze kterého se snaží lidé urvat část nákladu. V průvodu nechybí papež ani císař, kteří jediní jedou na koni hned za vozem. Na fůře potom stojí stvůra namalovaná [monochromaticky](#)

představující d'ábla a anděl, který jediný si povšiml Spasitele v oblaku nad fúrou. Pravé křídlo potom představuje peklo, kde jsou monstra, která vznikla složením částí různých živočichů a rostlin.

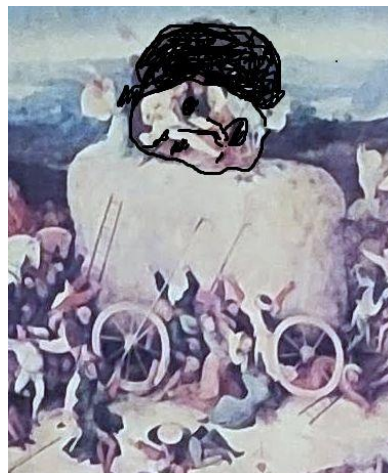
Když byl v madridském Pradu restaurován po záměrném poškození kyselinou triptych „Zahrada pozemských rozkoší“, objevil restaurátor Michael Keie v **hlubších vrstvách barvy záhadné znaky**. Jeho pokus dešifrovat záhadné symboly zavede čtenáře až do místa původu obrazu, do brabantského města, kde Svata inkvizice v Boschově době pořádala hony na všechny domnělé kacíře.

V případě obrazu Seno jde zřejmě nejen o malbu v hlubší vrstvě, ale o promyšlenou kamufláž.

Každá část triptychu vypravuje svůj příběh a na první pohled je těžké uhodnout jeho pravé poselství. Člověk v něm vidí jen to, co chce vidět. Jsou tam skrytá poselství, která dráždí fantazii. Na tehdejší dobu odvážná tvrzení a kacířské myšlenky. Jenže jak je dokázat?

Autor obrazu nechtěl přijít do konfliktu se svatou inkvizicí, proto sebe jako tvůrce obrazu skryl na vrchol fóry sena a celkem s opovržením, nedá se říci, že s údivem, pohlíží shora na chamtivou společnost složenou ze všech vrstev, včetně papeže a císaře, To byl na tu dobu velmi odvážný čin, neboť doba byla temná a každý si musel dávat pozor na to, co říká, co dělá, nebo jinou formou kritizuje.

Přemýšlím o tom, jestli snad jde o nějaké skryté poselství, které dráždí moji fantasii. O to více, že více než třicet roků jsem se každý den díval na tento obraz, visící v mé pracovně. Samozřejmě, jde o velmi dobře provedenou kopii, zakoupenou někdy začátkem devadesátých let na bleším trhu v Madridu. Před pár dny jsem si musel výjimečně ustlat lože v mé pracovně. Druhý den po probuzení se z postele dívám šikmo na předmětný obraz a ustrnul jsem v údivu. Z vrcholu kupky sena na ústředním obraze uprostřed se na mě zcela zřetelně dívala ležící hlava muže, možná autora obrazu. A dívá se samozřejmě stále. K jejímu spatření není třeba fantazie, ale změna způsobu pohledu. Místo obdivu andělské bytosti a d'ábla, sedících na vrcholu kupky sena a na spasitele v oblacích nad fúrou je třeba pohledem zabrousit na jasně viditelné oči a ústa na vrcholu fúry sena a poděkuje vám svým pohledem zřejmě zakamuflovaný sám autor obrazu. Podle toho se lze domnívat, že malíř byl vzhledem ke kritice tehdejší společnosti a zejména tehdejší „vrchnosti“ a svaté církve a inkvizice pod stálým dohledem a měl vážné důvody to nedávat moc najevo.

Zapomeňte na pohled na d'ábelské a andělské bytosti a věnujte pozornost očím a ústům ležící hlavy.

Poznámka: není mi známo, jestli již někdo toto malé důležité dobře skryté tajemství objevil. Zakamuflovanou hlavu lze nejlépe spatřit, když zaměříte pohled na oko pod hlavou sedící postavy s citerou a na oko pod jeho zadnicí či koleny. Poté stočte pohled na nos a ústa hlavy nad špičkami nohou téže sedící postavy. Budete odměněni hlavou s hloubavým a přemýšlivým pohledem snad samého Hieranimuse Bosche.